

Tidens spår

Hästen ville inte lugna sig. Ännu mindre ville den följa Joels order. Joel började en känna en allt större oro. Dels började tiden bli knapp. Leveransen fick för allt i världen inte missas. Den kommande vintern skulle komma att bli jobbig nog ändå. Godsherrarna skulle inte invänta honom efter att dagen var slut. Då skulle alla affärer vara avklarade och alla handelsmän, rika som fattiga vara på hemväg. Sedan skulle hela den senaste månadsskörden, mer eller mindre vara förbrukad och Joels familj skulle riskera att leva i svält en stor del av vintern. För tillfället ångrade han sitt beslut att inte ha följt med förra årets stora flyttrush till Amerika.

Men det var inte bara det som oroade honom. Hästen Brynolf hade följt med på hans eskapader och utflykter i nästan tio års tid nu. Aldrig tidigare hade hästen visat de här tendenserna. Normalt var den lugnet själv och var alltid tillfoglig och tillförlitlig. Hästen uppvisade ett beteende som närmast tydde på panik. Joel kunde inte alls förstå varför. Det var inte bara det att hästen inte ville göra som han ville. Det verkade helt omöjligt att lugna den. Joel prövade olika taktiker, ömsom ömt, lirkande och taktfullt. Ömsom mer handfast och resolut. Ingenting hjälpte. Hans känslor började variera efter samma skala. De pendlade mellan ilska, rädsla och uppgivenhet. Mest av allt var han oförstående. Inför varje avfärd gjorde han alltid en ytterst noggrann koll av sin favorithäst. Kontrollerade varje kvadrat tum av hästens yttre, så att det inte fanns några begynnande skador eller skavanker på hästens kropp som skulle kunna hämma dess arbete. Lika noga var Joel alltid med att kontrollera den utrustning som han och hästen skulle använda sig av.

Denna extremt viktiga avfärd var inget undantag. Hästen hade så sent som föregående kväll förefallit varit både frisk, stark och vid gott mod. Dagens färd var inte heller särskilt lång. De hade bara gått knappt fem kilometer och Brynolf hade efter en halvdålig start bara blivit stingsligare och stingsligare ju längre det hade färdats längs landsvägen. I normala fall skulle de återstående sju kilometerna kunna vara avklarade inom ett par timmar. Nu kändes den sträckan oöverkomlig med det fullkomliga irrationella beteende som hästen uppvisade. Joel förbannade sig själv att han inte tagit med någon av sönerna. Men nej, de hade ju behövts bättre på gården. Han hade ju alltid klarat sig själv. Fram tills nu vill säga. Nu behövde han all den hjälp med hästen som han aldrig tidigare hade behövt. Han behövde även någon att prata med. Han satte sig ner och åt den sista kvarvarande mackan från matsäcken. Det var den sista energin som han skulle få sig under färden. Om han inte ville tigga sig till någon matbit på marknadsplatsen ville det säga och det skulle han aldrig någonsin göra. Han tog en klunk av

vattnet. Även det var på att sina. Så hände det som absolut inte fick hända. Ena spännbandet mellan hästen och vagnen slets av och Brynolf var halvvägs loss från vagnen. Joels slängde ifrån sig flaskan, sprang upp mot hästen och fick snabbt tag i tömmen. Hästen stegrade och lyfte på båda sina framben. Joel var en extremt stark man, men gentemot hästens naturstyrka var han helt chanslös att hålla nere Brynolfs rörelser. I periferin såg han hur vagnen var på väg att välta. En hel månads skördearbete. En hel årstids inkomst. I ett plötsligt ryck gjorde han ett sista försök att få hästen att behålla sin position och på så sätt även behålla skörden. Hästen svarade återigen med en resande manöver och hovarna träffade Joel rakt i ansiktet. Under sina yngre år hade Joel ofta tittat på anordnade boxningsmatcher mellan byarna och socknarna. Hans sista tanke innan han tuppade av, var att hans rultande efter hästsparken måste ha sett precis likadant ut som det mest brutala knockouterna som han hade bevittnat under dessa boxningsmatcher.

∞

Återigen kunde Joel höra travandet. Men det lät avlägset. Han försökte samla tankarna. De cirkulerade kring honom. Det smattrade på landsvägen på samma sätt som när hans släktingar och vänner red iväg på sin avfärd mot Amerika. Men han var inte på väg mot Amerika. Han hade varit på väg mot en annan resa. Han smakade på sina läppar. De smakade blod. Han försökte att öppna ögonen. Det gick inte.

- Var är jag? hörde han sig själv säga.
- Du befinner dig i vår vagn, hörde han grannen Tilde svara. Du har tur att vi åkte hem tidigare från marknaden så att vi kunde plocka upp dig. Ditt ansikte är helt sönderslaget.
- Hästen, skörden? Vad har hänt med det? lyckades Joel få fram.
- Hästen är borta. Till synes spårlöst försvunnen. Min man stannade kvar för att plocka ihop det som går att rågen. Som tur var hade vi vår äldsta son med oss. Han har ridit i förväg till ert hem, så era söner kan hjälpa Esbjörn att få hem skörden till er.
- Allt är till spillo hann Joel säga, lika mycket som en uppgiven tanke som för att fortsätta konversationen.

- Du är fortfarande vid liv, poängterade Tilde.

Men i Joels huvud snurrade inte tankarna att han var på väg hem för att få vård och trygghet efter olyckan. För honom hade olyckan bara börjat. En tuff vinter väntade med svält och kyla utan ersättning från höstens skörd och utan att han skulle kunna vara kapabel att ta hand om familjen.

∞

Johan la ifrån sig brevet och grunnade. Han var tillbaka i tanken vid sitt skrivbord och sin egen verklighet efter att ha studerat de gamla breven från hans farfar Joel och hans far Greger. Den verklighet som han befann sig i var inte särskilt mycket bättre. Precis allting hade gått fel. För tre år sedan hade ingen befarat att saker och ting kunde gå så snett, men nu i slutskedet av 1941 visste ingen hur det här skulle sluta eller vilken framtid man hade. Men för stunden var det inte hans framtid som gnagde i hans tankar. Det var hans farfars och pappas öde vid sekelskiftet. Det var någonting som inte stämde med historierna från breven. Det var någonting som inte framgick. Så var det självklart alltid med alla brev. Det fanns alltid detaljer som inte beskrevs eller berättades, men Johan hade en känsla av att det var någon viktig del som undanhölls eller som Joel kanske inte ens kände till. Av någon absurd anledning fick han känslan att detta hade betydelse även för honom och han var tvungen att ta reda på varför. Han måste fortsätta att läsa de överkomna breven med diskretion. Det skulle inte bara vara pinsamt om hans pappa skulle få reda på att han kommit över dem. Det skulle även vara mycket svårare att kunna luska vidare det som han så desperat behövde veta. Det knackade på fönstret.

- Mörkläggningsgardinerna, hörde han soldaten säga utanför fönstret.
- Självklart, svarande han kort och ursäktande.

Det var dags att avsluta och att lägga sig för kvällen.

∞

- Visste Greger att Johan hade kommit över breven? Felicia tittade klenetroget på Vincent.
- Ja, jag tror till och med att lämnade dem så att Johan skulle kunna få dem? svarade Vincent.
- Men varför?

Vincent ryckte på axlarna.

- Ingen aning, svarade han sen, nästan förundrat.
- Hur kan du vara så säker på det? Du sitter ju här i nionde klass och släktforskar över hundra år senare.
- Det är bara en känsla jag får av deras agerande, svarande han efter en kort stunds eftertanke.
- Vad baserar du den känslan på? Felicias röst antydde både skepsis och intresse på samma gång.
- Han är så snabb att agera sedan när problemen uppstår.

Felicia nickade kort.

- Men din släktforskning kommer ju inte stanna vid något intressant skolarbete, fortsatte hon sen. Om hälften av det som kommit fram hittills från både Joel, Greger samt Johan och Gunnel skulle ha någon som helst förankring, kan det ju sätta både historik och framtida prägel. Men jag kan inte tro på det bara. Ämnessammansättningen som du pratar om ska ju enligt professorn som vi pratade med inte finnas i vårt solsystem.
 - Nej och då innebär ju det kanske att det här kan vara det först framforskade exemplaret, replikerade Vincent.
- Felicia himlade med ögonen.
- Jag är klar med mitt arbete. Intressant, ja visst. Både avrättningar, bortborgade tillgångar, utflyttande människor till Amerika och uppstartande av storföretag har jag som sagt hittat hittills. Men allt det är historierelaterat. Förstår du vad din släktforskning kan innebära?
 - Det var en hypotetisk fråga, svarade Vincent. Delar av den kan man gissa sig till. Helheten vet jag inte om man kan förstå fullt ut, åtminstone inte än.
 - Helt sant! svarade Felicia. Men om jag tyckte att du har varit i en intressant tillvaro tidigare har inte det intresset minskat. Dokumenterar du dina upptäckter för övrigt?

- Vad menar du? Det är ju ett inlämningsarbete, det klart att jag skriver ner det.
- Inte det, naturligtvis. Jag menar, det som inte går att skriva ner för redovisning.
- Jag skriver dagbok.
- Ok, så att hela den här härvan kan förlängas ytterligare?

Vincent log.

- Så att jag kan minnas och få grepp på den.

Felicia log tillbaka.

- Dags för fikapaus?

Joel log tillbaka.

- Ja, svarade han kort.

∞

Vincent tog spjörn och reste sig upp. Ryggen värkte inte längre men han var väldigt stel. Han behövde röra på sig för att motverka stelheten. Han var less på den underjordiska tillvaron, men snart var det över för den här gången. Han tog sin käpp. Detta uråldriga redskap. En av få saker i hans tillvaro som var äldre än han själv. Det var också en av få saker som fungerade bra i dessa kulvertar. De underjordiska gångarna var egentligen fantastiskt bra utformade, flera hundra mil långa och med ganska hyfsat ljus och luft, men det kunde inte jämföra sig med solljus eller friska vindar ovanför markytan och just de sakerna tyckte han att han hade förtjänat med ålderns rätt. Det fanns med på hans anspråkslista till skillnad mot för pensionen. Folk runt omkring honom tyckte att han kunde unna sig att pensionera sig när han hade fyllt 90 år, för drygt ett och ett halvt år sedan. Men det fungerade inte så. Han hade för stort ansvar. Hans roll och betydelse var fortfarande för viktig för att han bara skulle kunna kliva åt sidan. Han skulle aldrig under sin livstid lämna ifrån sig dagboken. Det var knappt så att han ville testamentera den heller, men det hade han dock sett till att göra för den dagen då han inte längre befann sig i jordelivet. Han visste att grabbarna snart borde vara klara med uppdraget i Antarktis i Sydpolen och att det snart var dags att sätta sig ner vid övervakningsdatorn igen.

Snart var det dags att än en gång lotsa farkosterna genom det underjordiska systemet till deras nuvarande plats några hundra meter nedanför botten på en öde plats där Stilla Havet angränsade mot Antarktisk. En plats som var lika tråkig som den var säker. En plats som ingen främmande styrka kunde spåra och ännu mindre övervaka.

Han rätade ut sina fingrar mot det anpassade tangentbordet. Fingrarna värkte mer än ryggen, men deras viktiga uppgift var värd värken flera gånger om. Han slog på kameran. Det tog ett par sekunder, sedan skymtade han luftfarkosten. Han zoomade in den. Den stod parkerad på sin plats och båda fältarbetarna var ute på sitt uppdrag enligt bestämd agenda. Han kontrollerade data och inkommande information. Prognosen från de senaste dygnen visade att kurvan var stabil, kanske på svagt uppåtgående. Han skannade av området. Inga främmande drönare, sabotageaktioner eller i värsta fall terroristangrepp verkade vara på intågande för stunden. Läget verkade försiktigt lugnt. Hade han varit tio år yngre skulle han inte brytt sig om att invänta resterande personal på stört utan skulle ha påbörjat vägledning och lotsning själv. Den tiden var förbi. Hans uppmärksamhet och simultanförmåga var inte längre vad den hade varit, men han var fortfarande skarp nog att inneha den självinsikten att veta exakt vad han kunde företa sig och inte. Han anropade sina övriga stabsmedlemmar som var på plats och schemalagda för passet. Inom ett par minuter infann sig både Leo och Constanzia på sina platser bredvid honom. Allt var lugnt och verkade vara under kontroll. Hans två yngre kollegor övertog övervakningen, medan han lät tankarna vandra tillbaka till dagboken. Den som var baserad på släktforskningen från hans ungdom som i sin tur fått delar av informationen från brevväxlingen som bedrivits av hans förfäder för drygt två hundra år sedan. Det som hade varit startskottet för dagens upptäckter.

∞

Det var inte det flera timmar långa arbetspasset direkt efter jobbet på gården som oroade Greger. Det var inte hans värkande blödande händer. Inte heller att hans fjortonåriga lillebror Gösta också hade tvingats med. I det här läget fick man växa med uppgiften och situationen. Det var inte heller att de skulle bli tvungna att lämna kvar en fjärdedel av den tappade skörden på backen, eller att de aldrig förmodligen skulle kunna sälja merparten av det som de nu åter insamlade av rågen. De skulle för övrigt bara kunna ta tillvara på en bråkdel av detta för egen ranson. Det var en sak som tärde på Greger för stunden och det var hur det hade gått för hans pappa Joel. Grannpojken Oskar hade meddelat att Joel hade varit medvetslös men vid liv, då de hade hittat honom. Vad innebar det nu? Var han fortfarande vid liv? Om han var det, i

vilket skick befann han sig i? Fick han den hjälp han behövde? Kom han ens hem? Vilka risker hade hemfärden inneburit? Skulle hans mamma och övriga syskon kunna ta hand om pappan och skulle de klara av situationen med allt vad det innebar? Behövde Joel åka till läkare eller vad det bättre att hämta läkaren till gården? Vem kunde i så fall göra det just nu när han och Gösta befann sig på fältet och försökte lasta och frakta hem utspridd rågskörd flera kilometer hemifrån?

Frågorna var många som snurrade i Gregers huvud. Han var en mer analytisk person än vad både Joel och Gösta var, men när saker och ting blev kärva brukade det fungera att skingra tankarna genom att jobba sig igenom händelser och problem. Att lägga fokus på målet istället för den besvärliga vägen dit. Nu fungerade inte det. Nu behövde han vara mitt i problemet för att kunna härleda och ta hand om det.

∞

Efter någonting som kändes som en evighet kunde de äntligen påbörja sin hemfärd. Det hade nu blivit riktigt mörkt och den skörd som nu hade gått till spillo kunde de inte göra någonting åt längre. Greger kände sig oerhört tacksam för den hjälp som de hade fått av Esbjörn att samla ihop och rädda den delen av skörden som fortfarande var möjlig samt även att Tilde hade kört hem Joel. Verbalt sas det inte mycket i vagnen på deras tillbakaresa. Det behövdes inte. Det orkade de knappt heller. Ansiktsuttrycken sa sitt. Tankarna befann sig på annat håll.

Greger ville både veta hur det var ställt med Joel på samma gång som det också tog emot att möta det som väntade honom i hemmet. Han kände någonting som bäst kunde beskrivas som en stark otålighet, oro och ångest på samma gång. Till sist stannade vagnen utanför Joel Sandkvists gård. De två unga grabbarna tackade återigen Esbjörn för hjälpen när de lastade av skörden på säker plats för natten. Så stålsatte sig Greger och Gösta och klev in innanför dörren.

∞

De första höstmånaderna gick. Joels hälsa höll sig stabil när det gällde ren överlevnad. Inga inre delar av huvudet hade skadats. Till det yttre var näsbenet för alltid krossat och han hade även ett stort ärr, strax ovanför högra ögonbrynet. Vad värre var hade han blivit oförmögen att vrida nacken. Den var inte bruten, men dess muskler hade mist sin funktionalitet och han hade sakta men säkert påbörjat en förlamning som vandrade ner längs ryggraden.

I övrigt var det inget större fel på honom. Han bibehöll god syn, luktsinne, tankeförmåga samt styrka i både armar och ben, men hans begränsade och sedermera obefintliga rörlighet i bälten innebar fruktansvärda konsekvenser såväl för honom själv som för hela familjen. Orken minskade, sömnbehovet ökade, balanssinnet hade försämrats och humöret tröt. En av de få kvarvarande glädjeämnena som han hade kvar, var hans frekventa brevväxling med sin bror Bertil som flyttat till Amerika föregående år, men även det glädjeämnet förtogs då det inte längre fanns några roliga saker att skriva och berätta om. Han hade inte längre förmågan och kapaciteten att sköta och ta hand om gården, nu när det var som allra viktigast.

Familjen Sandkvist var inte någon ovanligt stor familj, men bestod ändå av sju familjemedlemmar, varav fem barn. Greger var äldst med sina sjutton år, följd av Maja på femton, Gösta fjorton år gammal, Ingrid nio år och Albert var yngst på fyra år. Det innebar sju munnar att mätta och utan husfar, sin bästa häst samt ersättning från sensommarens skörd, befann sig familjen i en extremt utsatt och farlig situation särskilt om vintern skulle bli svår. Potatisskörden hade under våren blivit dålig och mer eller mindre frusit bort. Förutom en mjölkko och fyra höns som gav en begränsad mängd ägg- och mjölkprodukter samt en skral kvarvarande höstskörd av rågen med stora problem att ta hand om och förvalta, så tröt nu ekonomin. Med det försvårades möjligheterna att kunna köpa fisk- och köttprodukter, varmare kläder till vintern, takrännor till det trasiga taket, foder till djuren samt möjlighet att åtgärda den alltmer igensotade skorstenen. Utöver det, hade de bara en arbetshäst och ett föl.

Det var då i början av november 1899, under en av de allra dystraste och mörkaste dagarna, som Joel inte längre kunde hålla sig från att ta upp den nödvändiga frågan om den omöjliga situationen som hade uppstått med sin fru och sina tre äldsta barn.

- Vi har två val, sa han kort när alla hade kommit in och samlats kring köksbordet. Antingen säljer vi gården till någon godsherre eller storbonde eller så får vi ge oss ut och tigga.

Det uppstod en stunds tystnad. Samtliga familjemedlemmar uppvisade tomma blickar som stirrade rakt fram. Ingen ville säga emot eller ifrågasätta far. Alla förstod att det fanns ingen hjälp att få. Men ingen ville ta till sig det som Joel precis hade sagt.

Greger visste att alla hans syskon egentligen skulle vilja opponera sig mot förslaget, men ingen kände att det vågade eller kunde. Hur skadad och sjuk Joel än hade varit, hade han det avgörande ordet i kraft av familjefar. Dock var tanken att behöva arrendera och bli livegen på sin egen gård bland den mest fruktansvärda tanken som man kunde ha. Greger förstod emellertid hur det var. Alternativet skulle troligen vara att de skulle bli tvungna att skicka iväg sina två yngsta syskon som de inte hade möjlighet att försörja längre och som heller inte kunde bidra med att hjälpa till i deras försörjning. De skulle inte heller kunna få någon hjälp på annat håll. Deras övriga släktingar och närmaste vänner hade flyttat till Amerika föregående år. Det hade inga extra tillgångar att förvalta. Det skulle krävas allt för mycket arbete att åka ut och sälja deras rågskörd till ett tjugotal socknar och hundratals byar, nu när detta inte längre var möjligt på marknaden. De skulle inte heller kunna få ut fullt pris för det. Men, hade det inte kvar en värdefull tillgång, när han tänkte efter? Jo, det hade de ju, men skulle han våga framföra det? Ja, det måste han göra! Det innebar en risk, men det var också familjens sista livförsäkring.

- Far vi har en resurs kvar som fortfarande är obrukad. Vi har skogen kvar, sa han till sist efter att han hade tagit mod till sig och efter ett par sekunders eftertanke.

Joel tittade på Greger som att sonen var spritt språngande galen. Övriga familjemedlemmar såg även de lite mer förundrat på Greger.

- Tycker du inte att vi redan nu har arbete så att det räcker pojk? replikerade Joel. Vet du hur mycket arbete som krävs för att ta hand om skogen? Minns du inte hur jobbigt du tyckte under dina yngre år att bara förse oss själva med ved för vintern, när jag fortfarande var fullt frisk? Nu har du tänkt att sälja ved och timmer till högstbjudande när du som bäst behövs på gården? Har du ens haft en tanke på hur timret skulle kunna fraktas, pojk?

Greger tänkte noga igenom hur han skulle formulera sig. Det var viktigt att han fick fram hela sitt budskap, redigt, okonstlat och utan att det skulle förefalla vare sig naivt eller provokativt.

- Men som far själv sa, så har vi inte tillräckligt mycket tillgångar för att kunna klara oss till våren. Skog äger vi flera hektar. Vi har tillräckligt mycket skog för att kunna dela förtjänsten med den som vill hjälpa oss. Med fars eget tillstånd skulle jag kunna fråga Esbjörn Iversen. De har själva varit med om några jobbiga vintrar tidigare och skulle kanske vilja förbättra sin inkomst? Far skulle tillsammans med Gösta, som börjar vara stora karln, säkert kunna klara av de övriga tunga sysslorna på gården. Det har ju far klarat av själv under flera års tid tidigare. Det kan vara värt ett försök i att i alla fall skapa vetskap i saken, far?

Eivor tittade först på sin äldste son med en blandning av tvivel och ett uttryck som samtidigt indikerade att hon också var imponerad. Sedan tittade hon på Joel som föreföll vara

försjunken i djupa tankar. Han gillade inte alls sonens idé, men han tyckte riktigt illa om möjliga alternativa utfall också. Greger hade en poäng i att de var tvungna att göra någonting nytt och annorlunda. Två år tidigare hade Joel suttit och vändats med beslutet att om att flytta till Amerika. Han hade övervägt fördelar och möjligheter mot risker och kostnader, gång på gång. Till sist hade han kommit fram till beslutet att det inte var värt att göra den chansningen, utan valt att stanna kvar i Sverige.

Den här gången hade de inget annat val än att ta risker på ett eller annat sätt. Bara tanken på att bli tvungen att lämna ifrån sig sina två yngsta barn under det kommande året och själv hamna på fattighuset som gammal hade gjort honom betydligt mer benägen att släppa sina invanda tankemönster och att vara öppen för alternativa handlingsätt. Det kunde kanske vara värt att få denna idé utredd? Antingen skulle sonen få den hjälp han hoppades på och då skulle de kanske kunna hantera den problematiska situation som hade uppstått, eller så skulle idén kunna revideras utan vare sig tvivel eller rädsla för den alternativa fortsättningen.

- Kanske, sa han till med eftertryck. Bara kanske, fortsatte han se. Han kunde trots allt inte undgå att känna ett sting av stolthet. Trots den utsatta situation som han och hans familj befann sig i, hade de trots allt en tillgång som kunde vara värdefull för omgivningen.
- Det ligger på dina axlar att ordna allt detta min son, fortsatte han sen. Jag vill med allra största allvar poängtera vilket ansvar du åtar dig, Greger!

Greger nickade och såg tillbaka på Joel, inte med någon nedsänkt blick, inte med någon överdriven stolthet, utan med en insiktsfull blick som påvisade att ett viktigt projekt och kanske till och med ny era hade påbörjats.

∞

Knappt två veckor efter familjen Sandkvist hade haft sitt familjerådslag kom Esbjörn Iversen till deras gård. Det hade nu gått över en vecka sedan han hade fått erbjudandet att erhålla halva den förtjänsten av vad som kunde förvaltas och tillvaratas av familjen Sandkvist skog. Han togs emot av Eivor vid grinden och inte lång tid därefter anslöt Joel, sedan de yngre barnen sprungit efter honom med nyheten. Snart satt de alla tre vid middagsbordet tillsammans med Greger som var den som kallades in. Resterande delen av barnaskaran ombads att befinna sig utomhus under samtalet. Esbjörn Iversen hade tagits emot som den

kära han granne han var, men det gick inte att ta miste på den spänning och förväntan som låg i luften.

- Det är ju tvivels utan så att Joel Sandkvist med familj har rikligt med skogstillgångar som skulle kunna göra vilken storadel som helst avundsjuk, började Esbjörn mullrande från det heltäckande långa skägget. Ni förstår säkert att min väntan med mitt beslut har att göra med betydelsen och digniteten av vad detta arbete skulle kunna innebära, fortsatte han sen. Om skogen förvaltas väl, om den högs ner, fraktades till älven och sedan vidare därifrån, kan det ge rikligt med inkomst. Själv stannar min erfarenhet av simpelt skogshuggande, fortsatte han sen.

Greger kände hur han mod sjönk till botten. Han förstod nu mycket väl vart detta skulle leda. Esbjörn Iversen skulle vänligt men bestämt avböja deras erbjudande och Gregers stora förhoppning. Greger hade hoppats på att Esbjörn skulle göra en annan bedömning och anta erbjudandet, men innerst inne hade han egentligen aldrig vågat tro det. Hoppet är dock det sista som överger människan och vartefter dagarna löpte på, erbjudandet låg ute och möjligheten fanns kvar, befästes det och blev dag efter dag mer och mer förankrad i hans framtidsplaner. På några få ögonblick, hade nu dock alla hans förhoppningar grusats.

- Jag har som sagt inte den erfarenhet som krävs, fortsatte Esbjörn. Jag har i ärlighetens namn inte den tiden som krävs heller, fortsatte han. Jag har precis som hos er, familjen Sandkvist, en egen gård att sköta och försörja och det kräver all min tid och egentligen mer än så. Även om jag skulle bistå eder i detta arbete, tror jag inte att jag tillsammans med mina söner och unge herr Sandkvist skulle utgöra ett tillräckligt stort arbetslag för uppgiften. Jag måste därför med all respekt till er och ert förslag, avböja ert erbjudande.

Greger kände att han bara ville sjunka igenom stolen. När han sedan tittade på sin far, förstärktes den känslan ännu mer.

- Men! Esbjörn höjde sitt finger för att både fortsätta och poängtera någonting viktigt. Från våra grannbyar och grannsocknar har jag ryktesvägen hört att det finns en man som söker just denna typ av arbete. Denne man är också beredd att betala rikligt för det, så länge vederbörande och dennes arbetslag får vara de ledande personer, vill säga. Han titulerar sig för någonting så konstigt som "ingen gör". Det sägs att det ska vara ett nytt sätt att bedriva arbete på, att "ingen gör", ska förbättra våra praktiska och mekaniska arbetssätt. Vad mig anbelangar, så anser jag inte att detta är någonting nytt. Att vår adel, våra storherrar och godsherrar gjort intet, är verkligen ingenting nytt, utan en bekräftelse på hur det alltid har

varit. Det som möjligen kan ses som nytt är att detta herrefolk, helt plötsligt har börjat att intressera sig för mekanik och praktik.

- Ryktesvis sägs det att ”ingen gören”- Ragnar Oskarsson ska vara en reko man. Jag skulle personligen inte känna alltför stor tilltro till vad dessa rykten säger, men det kan kanske vara värt att kolla upp saken för den intresserade.

Joel tittade frågande på Esbjörn.

- Hur kan denne ”intet göra”, ha mage att erbjuda sina tjänster till oss som är i så stort behov att få saker och ting gjorda? frågande han.

Esbjörn ryckte på axlarna.

- Denne man vill väl ha folk som gör saker och ting åt honom. Det viktigaste är väl att det betalts rikligt för både arbete och timmer.

Joel kunde inte hitta något logiskt argument mot det. De behövde ersättningen mer än väl. I långa loppet skulle de inte klara sig på befintliga tillgångar med den gängse praxis som de tillämpat fram tills nu. De hade inte själva kapaciteten att både hugga ner skogen och frakta timret. Inom sig kände han dock ett starkt motstånd, på gränsen till kränkning att behöva bli utnyttjad av en så pass högfärdig person som till och med la till epitetet ”att göra intet”, men han skulle se till att han personligen inte skulle bli utnyttjad av vederbörande.

Det här var Gregers idé och det här skulle Greger få sköta helt utan sin fars hjälp. Joel skulle för allt i världen inte befatta sig med någon ”ingen gör”. Han hade arbetat hårt hela livet och visste med sig att hårt arbete, möda och svett var det som gav belöning. En fix idé att intet göra höll han på behörigt avstånd.

∞

När Greger kom in på ingenjör Oskarssons rum på bestämd tid klockan ett på eftermiddagen den 28 november 1899, fick han direkt respekt för ingenjören. I och med att han som ensam person från sin familj och by var intresserad av den akademiska världen, hade han trots sin unga ålder hunnit se relativt många ritningar, skisser och ritade planeringar. På bordet som låg framför honom såg han nu en helt ny modern och avancerad modell av ritning och planeringsschema. Det föreföll var fint, för det var gjort av trä och inte papper. Det innehöll ett rutat mönster med åtta gånger åtta rutor, där hälften av dem var svarta och hälften vita.

Längst ut på båda sidorna av rutsystemet fanns sexton figurer utställda på varje flank. Greger antog att de utgjorde en modell hur timret skulle fraktas, att figurerna symboliserade olika lass och att rutorna symboliserade tiden i form av gjorda eller planerade dagar och veckor, så att det gick att följa och planera fraktens position över tid.

- Jag ser att ni är punktligt på plats vid exakt rätt tid, unge herr Sandkvist. Det hedrar mig. Greger hade för ett ögonblick hunnit glömma bort ingenjören som han var här för att för att besöka, när han fascinerat hade studerat det rutade planeringsschemat. Framför honom stod en relativt liten man, både kortare och smalare än vad han hade tänkt, svarthårig med rundad mustasch, till synes mer gladlynt än vad han hade föreställt sig innan mötet. Mannen var stilrent och propert men ändå relativt ledigt klädd. På sig hade han ett par finare byxor av för Greger okänt material, hängslen och vitskjorta med väst, men utan vare sig fluga, kavaj, manschettknappar eller andra finare tillkommande saker. Han var mycket mer uppklädd än vad som till vardags var brukligt på gården, söndagens högtidstillfällen undantaget, fast mindre strikt klädd än vad adel och godsherrar vanligen var vid viktiga tillfällen.

Greger kunde inte tycka annat än att det kändes smått genant att han tillfälligt hade råkat glömma ingenjören för detta viktiga tillfälle och försökte därför snabbt ställa allting till rätta.

- Greger Sandkvist till er tjänst, utsänd av min far Joel Sandkvist. Jag antar att ni är den högaktade ingenjör Oskarsson.
Ingenjören log, satte sig ner på en stol vid det lilla bordet där planeringsskissen med det utformade rutmönstret fanns.
- Det stämmer så väl det, unge herr Sandkvist. Sätt sig ner och gör sig bekväm och hemmastadd.
Ingenjör Oskarsson pekade på stolen på andra sidan bordet, mitt emot där han själv precis satt sig.
- Spelar unge herr Sandkvist schack? frågade han sen.
Greger kände sig helt oförstående över denna mycket märkliga fråga. Han hade precis träffat denna till synes väldigt underliga karl. Han hade kommit hit i syfte att starta upp sitt livs hittills i särklass viktigaste arbetsprojekt om han hade förstått saker och ting rätt. Och om han hade förstått allt fullt ut, var detta viktigt även för ingenjör Oskarsson.
- Jag har sällan tid för att spela någonting ingenjören. Under mina yngre år har det ibland hänt att jag har spelat flöjt.

- Jag tror att unge herr Sandkvist kan lära att spela schack synnerligen snabbt, svarade ingenjör Oskarsson var på han gjorde en snabb beskrivning av spelet med dess pjäser samt hur dessa pjäser kunde förflytta sig.

Den respekt och förhoppning som Greger hade fått när han hade kommit i rummet var nu som bortblåst. Faktum var att den hade sjunkit till en lägre nivå än vad han hade känt när Esbjörn Iversen först hade omnämnt ingenjören. Han bet sig i tungan och funderade på hur han sakligt skulle kunna formulera sig utan att förolämpa ingenjören.

- Ingenjör Oskarsson, började han. Det är i sanning så att jag känner mig hedrad för att ni har bjudit hit mig, men jag måste tillkännage att det känns som om ni ifrågasätter min heder, när ni vid vårt första möte vill påföra det här så kallade schackspelet på mig. Om vi börjar med bönderna, vet vi alla att vi bönder alltid ställs i första ledet för att offras i ett högre syfte. Det är ingenting som man behöver göra ett spel av för att lyfta fram. Vaktorn och övervakningstorn kommer vi att behöva för vårt eget timmer, inte för att slå ut vår nästas. Vi i familjen Sandkvist har som ni kanske redan vet, förlorat en av våra allra största tillgångar, vår ena häst. Vi vill inte riskera att förlora den andra. En bra löpare blir man genom att utföra det i praktiken, inte via ett spel. Och vad det beträffar kungen och drottningen, gör ni nog bäst i att inte visa att ni ser dem så ett par tum långa figurer i ett mycket märkligt spel. Matt blir man genom fysiskt arbete, inte genom någon analys från ett schematiskt spel.

Ingenjör Oskarsson log.

- Ni är en väldigt skarpsinnig man, unge herr Sandkvist. I ärlighetens namn var det just ert skarpsinne som jag var ute efter att testa med detta spel, men jag känner att det behöver jag inte längre göra. Jag tror säkert att jag kan lära er att bli en utomordentligt bra schackspelare, men det får bli vid annat tillfälle. Ni kanske hellre vill följa med mig ut, så jag kan visa er flottningen av timret istället. Spänningen lättade något för Gregers del och han lät ingenjör Oskarsson få en fortsatt chans. Det var ju trots allt i det syftet som hade åkt dit för.